

İKİNCİ BÖLÜM

KARAR

MEHMET BARANSU BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2015/8046

Karar Tarihi : 19/11/2015

Başkan : Engin YILDIRIM
Üyeler : Recep KÖMÜRCÜ
Alparslan ALTAN
Celal Mümtaz AKINCI
Muammer TOPAL

Raportör : Nahit GEZGİN

Başvurucu : Mehmet BARANSU

Vekili : Av. Sercan SAKALLI

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, hakkında yürütülen ceza soruşturması sırasında verilen tutuklama kararına istinaden ceza infaz kurumunda tecrit edilerek tek kişilik bir odada tutulmak ve bazı imkânlardan yoksun bırakılmak suretiyle işkence ve kötü muamele yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 14/5/2015 tarihinde doğrudan Anayasa Mahkemesine yapılmıştır. Dilekçe ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesi neticesinde başvurunun Komisyona sunulmasına engel teşkil edecek bir eksikliğin bulunmadığı tespit edilmiştir.

3. İkinci Bölüm İkinci Komisyonunca 2/7/2015 tarihinde, başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

A. Olaylar

4. Başvuru dilekçesi ve eklerinden tespit edilen ilgili olaylar özetle şöyledir:

5. Başvurucu, ulusal yayın yapmakta olan Taraf gazetesinde köşe yazarlığı yapmaktadır.

6. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının (Cumhuriyet Başsavcılığı) 2014/11630 sayılı soruşturma dosyasıyla başvurucu hakkında "suç işlemek amacıyla örgüt kurma, devletin güvenliğine veya iç ya da dış siyasi yararlarına ilişkin belge veya vesikaları kısmen ya da tamamen tahrip etme, amacı dışında kullanma, hile ile çalma ve devletin

güvenliğine veya iç ya da dış siyasi yararları bakımından, niteliği itibarıyla gizli kılması gereken bilgileri temin etme” suçlarından soruşturma başlatılmıştır.

7. Başvurucu, anılan soruşturma kapsamında ve İstanbul 5. Sulh Ceza Hâkimliğinin 2/3/2015 tarihli kararıyla, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 326. maddesinde düzenlenen “*devletin güvenliğine veya iç ya da dış siyasi yararlarına ilişkin belge veya vesikaları kısmen ya da tamamen tahrip etme, amacı dışında kullanma ve hile ile çalma*” suçundan tutuklanmış; diğer suçlardan tutuklanması talebi ise reddedilmiştir.

8. Başvurucu, anılan tutuklama kararı gereğince Metris Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna (Ceza İnfaz Kurumu) konulmuş ve burada tek kişilik bir odada tutulmaya başlanmıştır.

9. Başvurucu tutulduğu bu kurumdan Silivri Ceza İnfaz Kurumları Yerleşkesi içinde inşa edilmekte olan “yüksek güvenli” başka bir ceza infaz kurumuna 9/5/2015 tarihinde nakledilmiştir.

10. Başvurucu, tutuklu statüsünde tutulmaya devam etmekte iken 14/5/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

11. Başvurucu, ayrıca haksız biçimde tutuklandığını ileri sürerek kişi hürriyeti ve güvenliği hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle 20/4/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuş olup başvurusu 2015/7231 başvuru numarasıyla kayda alınmıştır.

B. İlgili Hukuk

12. 13/12/2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun'un “*Hükümlüler ile yakınları ve ilgililerin bilgilendirilmesi*” kenar başlıklı 22. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) Hükümlülerin ceza infaz kurumlarına alınmalarında, başka kuruma nakillerinde ve hastaneye yatırılmalarında, istekleri üzerine ailelerine veya gösterdikleri kişilere; hükümlü yabancı ise, yazılı olarak karşı çıkması hâlinde, uyruğu olduğu devletin diplomatik temsilcilik veya konsoloslusuna durum bildirilir.”

13. 5275 sayılı Kanun'un “*Tutuklama kararının yerine getirildiği kurumlar*” kenar başlıklı 111. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) Eylem ve davranışları ile 9 uncu madde kapsamına giren tutuklular, yüksek güvenli tutukevlerinde veya buna olanak bulunmadığı hâllerde yüksek güvenli kapalı ceza infaz kurumlarının tutuklulara ayrılan bölümlerinde barındırılırlar.”

14. 20/3/2006 tarihli ve 2006/10218 sayılı Ceza İnfaz Kurumlarının Yönetimi ile Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Tüzük'ün (İnfaz Tüzüğü) 4. maddesinin (4) numaralı fıkrasının (a) bendi şöyledir:

“a) Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendireceği Cumhuriyet savcısı; kurumun mevzuata göre yönetilmesini ve infaz hizmetlerinin temel insan haklarına uygun olarak yerine getirilmesini ister ve denetler. Görüş ve önerilerini denetleme defterine yazar, gerekli gördüğü durumlarda Bakanlığa bilgi verir.”

15. 16/5/2001 tarihli ve 4675 sayılı İnfaz Hâkimliği Kanunu'nun “*Amaç ve kapsam*” kenar başlıklı 1. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Bu kanun, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlere yönelik şikâyetleri incelemek, karara bağlamak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yerine getirmek üzere kurulan infaz hâkimliklerine ilişkin hükümleri kapsar.”

16. 4675 sayılı Kanun’un “İnfaz hâkimliklerinin görevleri” kenar başlıklı 4. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“ (1) İnfaz hâkimliklerinin görevleri şunlardır:

1. Hükümlü ve tutukluların ceza infaz kurumları ve tutukevlerine kabul edilmeleri, yerleştirilmeleri, barındırılmaları, ısıtılmaları ve giydirilmeleri, beslenmeleri, temizliklerinin sağlanması, bedensel ve ruhsal sağlıklarının korunması amacıyla muayene ve tedavilerinin yaptırılması, dışarıyla ilişkileri, çalıştırılmaları gibi işlem veya faaliyetlere ilişkin şikâyetleri incelemek ve karara bağlamak,

...

(2) Kanunlarda başka bir yargı merciine bırakılan konulara ilişkin hükümler saklıdır.”

17. 4675 sayılı Kanun’un “İnfaz hâkimliğine şikâyet ve usulü” kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“Ceza infaz kurumları ve tutukevlerinde hükümlü ve tutuklular hakkında yapılan işlemler veya bunlarla ilgili faaliyetlerin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümleri ile genelgelere aykırı olduğu gerekçesiyle bu işlem veya faaliyetlerin öğrenildiği tarihten itibaren on beş gün, herhalde yapıldığı tarihten itibaren otuz gün içinde şikâyet yoluyla infaz hâkimliğine başvurulabilir.

Şikâyet, dilekçe ile doğrudan doğruya infaz hâkimliğine yapılabileceği gibi; Cumhuriyet başsavcılığı veya ceza infaz kurumu ve tutukevi müdürlüğü aracılığıyla da yapılabilir. İnfaz hâkimliği dışında yapılan başvurular hemen ve en geç üç gün içinde infaz hâkimliğine gönderilir. Sözlü yapılan şikâyet, tutanağa bağlanır ve bir sureti başvurulara verilir.

...

Şikâyet yoluna başvurulması, yapılan işlem veya faaliyetin yerine getirilmesini durdurmaz. Ancak, infaz hâkimi giderilmesi güç veya imkânsız sonuçların doğması ve işlem veya faaliyetin açıkça hukuka aykırı olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi durumunda işlem veya faaliyetin ertelenmesine veya durdurulmasına karar verebilir.”

18. 4675 sayılı Kanun’un “İnfaz hâkimliğince şikâyet üzerine verilen kararlar” kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

“...

Şikâyet başvurusu üzerine infaz hâkimi, duruşma yapmaksızın dosya üzerinden bir hafta içinde karar verir; ancak, gerek gördüğünde karar vermeden önce şikâyet konusu işlem veya faaliyet hakkında resen araştırma yapabilir ve ilgililerden bilgi ve belge isteyebilir; ayrıca ceza infaz kurumu ve tutukevi ile ilgili Cumhuriyet savcısının da yazılı görüşünü alır. Disiplin cezasına karşı yapılan şikâyet üzerine infaz hâkimi, hükümlü veya tutuklunun savunmasını aldıktan ve talep edilen diğer delilleri toplayıp değerlendirdikten sonra kararını verir. Hükümlü veya tutuklu, savunmasını, hazır bulunmak ve vekâletnamesini ibraz

etmek koşuluyla avukatıyla birlikte veya avukatı aracılığıyla yapabilir. İnfaz hâkimi gerekli görmesi durumunda hükümlü veya tutuklunun savunmasını ceza infaz kurumunda da alabilir.

İnfaz hâkimi, inceleme sonunda şikâyeti yerinde görmezse reddine; yerinde görürse, yapılan işlemin iptaline ya da faaliyetin durdurulmasına veya ertelenmesine karar verir.

...”

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 19/11/2015 tarihinde yapmış olduğu toplantıda, başvurusunun 14/5/2015 tarihli ve 2015/8046 numaralı bireysel başvurusu incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu, haksız biçimde tutuklanması sonucu konulduğu Ceza İnfaz Kurumunda, hiçbir gerekçe olmaksızın tek kişilik bir odada tutulması ve bu zaman zarfında yalnızca müdafileri ve ziyaretçileri ile görüştürülüp herhangi bir tutuklu veya mahkûm ile görüştürülmemesi suretiyle psikolojik baskı ve şiddete maruz bırakıldığını, sonrasında bu baskı ve şiddetin dozunun artırılması amacıyla yine hiçbir somut gerekçe olmadan ve müdafileri ile yakınlarına da haber verilmeden yeni inşa edilmekte olması nedeniyle fiziki koşullarında ciddi eksiklikler bulunan “yüksek güvenlikli” başka bir infaz kurumuna nakledildiğini, burada yemek yiyebilmesi için kendisine kaşık verilmediğini, odalarda televizyon ve buzdolabı bulunmadığını, kurumda su temininde zorluklar yaşandığını, suç ile Mahkeme tarafından verilen ceza arasındaki orantısızlığın başlı başına bir kötü muamele olarak değerlendirilebileceğini, kendisi hakkında uygulanan tutukluluk tedbirinin de belirttiği gibi uygulanmasının bir hak ihlali oluşturduğunu ve bir koruma tedbiri olan tutuklama tedbirinin tecrite dönüştürülerek psikolojisinin bozulmak istendiğini belirterek Anayasa’nın 17. ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin (Sözleşme) 3. maddelerinde güvence altına alınan işkence ve kötü muamele yasağı ile Anayasa’nın 17. maddesinde güvence altına alınan maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştü; ihlalin ortadan kaldırılması yönünde gerekli tedbire ve ihlalin tespiti ile tüm sonuçlarıyla ortadan kaldırılmasına karar verilmesi taleplerinde bulunmuştur.

B. Değerlendirme

21. Başvurucunun şikâyetlerinin özü; bir suç isnadına bağlı olarak tutuklanmasına rağmen önce Ceza İnfaz Kurumunda tek kişilik bir odada ve başka mahkûm ya da tutuklular ile görüştürülmeksizin tutulması, sonrasında ise yüksek güvenlikli başka bir ceza infaz kurumuna, yakınları ile müdafilerine haber vermeksizin ve hiçbir gerekçe gösterilmeksizin nakledilerek burada bazı haklardan yoksun bırakılması suretiyle kötü muameleye maruz bırakıldığı iddialarına ilişkindir. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Bu nedenle başvurusunun iddiaları, Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrasında güvence altına alınan işkence ve kötü muamele yasağı ile ilişkili görüldüğünden değerlendirme bu fıkra kapsamında yapılmıştır.

22. Anayasa’nın 17. maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

“Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetine bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz.”

23. Anayasa'nın 148. maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

“Başvuruda bulunabilmek için olağan kanun yollarının tüketilmiş olması şarttır.”

24. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un “Bireysel başvuru hakkı” kenar başlıklı 45. maddesinin (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(2) İhlale neden olduğu ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal için kanunda öngörülmiş idari ve yargısal başvuru yollarının tamamının bireysel başvuru yapılmadan önce tüketilmiş olması gerekir.”

25. Somut olayda, başvuru formu ve eklerinden söz konusu temel hak ihlali iddialarına ilişkin olarak herhangi bir idari ya da yargısal başvuru yolunun tüketilmediği sonucuna ulaşılmıştır.

26. Başvurucu, şikâyetine konu ihlal iddialarına ilişkin olarak yürürlükte bulunan kanunlarda etkili bir idari ya da yargısal başvuru yolunun öngörülmediğini ileri sürmüş ve bu nedenle herhangi bir başvuru yolunu tüketmeden bireysel başvuruda bulunduğunu belirtmiştir.

27. Anılan Kanun'un 45. maddesinin (2) numaralı fıkrasında yer verilen kanun yollarının tüketilmesi koşulu, bireysel başvurunun temel hak ihlallerini önlemek için son ve olağanüstü bir çare olmasının doğal sonucudur. Diğer bir ifadeyle temel hak ihlallerini öncelikle idari makamların ve derece mahkemelerinin gidermekle yükümlü olması, kanun yollarının tüketilmesi koşulunu zorunlu kılmaktadır (*Necati Gündüz ve Recep Gündüz*, B. No: 2012/1027, 12/2/2013, § 20).

28. Temel hak ve özgürlüklere saygı, devletin tüm organlarının anayasal ödevi olup bu ödevin ihmal edilmesi nedeniyle ortaya çıkan hak ihlallerinin düzeltilmesi, idari ve yargısal makamların görevidir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği iddialarının öncelikle derece mahkemeleri önünde ileri sürülmesi, bu makamlar tarafından değerlendirilmesi ve bir çözüme kavuşturulması esastır (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, B. No: 2012/403, 26/3/2013, § 16).

29. Bu nedenle Anayasa Mahkemesine bireysel başvuru, iddia edilen hak ihlallerinin yetkili idari ve yargısal mercilerce düzeltilmemesi hâlinde başvurulabilecek ikincil nitelikte bir kanun yoludur. Bireysel başvuru yolunun ikincil niteliği gereği, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunabilmek için öncelikle olağan kanun yollarının tüketilmesi zorunludur. Bu ilke uyarınca başvurusunun Anayasa Mahkemesi önüne getirdiği şikâyetini öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere usulüne uygun olarak iletmesi, bu konuda sahip olduğu bilgi ve kanıtlarını zamanında bu makamlara sunması ve aynı zamanda bu süreçte dava ve başvurusunu takip etmek için gerekli özeni göstermiş olması gerekir (*Ayşe Zıraman ve Cennet Yeşilyurt*, § 17).

30. Somut olayda, yukarıda belirtilen ilgili mevzuat (bkz. §§ 12-18) gereğince başvurusunun, şikâyetlerini iletebileceği ve yapıldığını iddia ettiği kötü muameleye derhâl son verilmesini isteyebileceği idari ve yargısal mercilerin bulunduğu görülmektedir. İlgili hükümler kapsamında başvuru, şikâyetlerini öncelikle yetkili bu idari ve yargısal mercilere iletip tutulma yeri ve koşulları sebebiyle kötü muameleye maruz bırakıldığını ileri sürebilecek ve bu koşulların en kısa zamanda uygun hâle getirilmesini ve/veya kötü muamele iddiasına konu işlemin infazının durdurulmasını ya da ertelenmesini isteyebilecek iken bu yollara başvurmamıştır.

31. Başvuruya konu olay ve şikâyetler (bkz. § 20) dikkate alındığında başvuruçunun iddiasının aksine mevcut başvuru yollarının ulaşılabilir, başvuruçunun şikâyetleri açısından telafi imkânına sahip ve bir çözüm sağlayabilecek nitelikte olmadığını söyleyebilmeyi mümkün kılan bir sebep bulunmadığından başvuru yollarının tüketilmesi kuralına istisna tanınmasını gerektiren bir durumun da olmadığı görülmektedir (*Didem Tütenk*, B. No: 2013/7525, 10/6/2015, §§ 40, 41).

32. Anayasa Mahkemesi tarafından; başvuruçunun, hakkında uygulanan tutuklama tedbirine ilişkin idarenin takdir hakkının sınırlı olduğu ve idarenin bu hakkının sınırlarını aşması sonucu maruz bırakıldığı ileri sürdüğü durumun -tek başına ve yüksek güvenlikli ceza infaz kurumunda tutma da dâhil olmak üzere- hak ihlali oluşturduğuna yönelik şikâyetlerinin değerlendirilmesinin, yetkili merciler tarafından yapıpı hakkında uygulanan tutuklama tedbirinin uygulanma koşullarının belirlenmesinden sonra söz konusu şikâyetlerin kanunilik, orantılılık, hesap verilebilirlik, gereklilik ve ayrımcılık içermemesi ilkeleri açısından değerlendirilmesi mümkündür.

33. Başka bir ifadeyle başvuruçunun şikâyetlerine ilişkin yetkili merciler tarafından yapılmış bir değerlendirme bulunmamakta olup başvuru hakkında, orantısız olduğunu da ileri sürdüğü tutmaya ilişkin tedbirlerin uygulanıp uygulanamayacağı ve uygulanacaksa hangi koşullara tabi olacağına ilişkin yetkili merciler tarafından değerlendirilmesi ve gerektiğinde bu işlemlere son verilebilmesi mümkün olduğundan Anayasa Mahkemesi tarafından bu aşamada belirtilen ilkeler çerçevesinde bir değerlendirme yapılması söz konusu olamaz.

34. Dolayısıyla başvuruçunun, şikâyetlerini ve varsa bu konudaki kanıtlarını öncelikle ve süresinde yetkili idari ve yargısal mercilere iletmeden, hak ihlali iddialarını öncelikle bu makamların değerlendirmesini ve çözüme kavuşturmasını beklemeden doğrudan Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunduğu anlaşılmaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle başvurunun diğer kabul edilebilirlik koşulları yönünden incelenmeksizin *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle kabul edilemezliğine karar verilmesi gerekir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Başvurunun *başvuru yollarının tüketilmemiş olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Yargılama giderinin başvuru üzerinde bırakılmasına

19/11/2015 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Engin YILDIRIM

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Alparslan ALTAN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL